ECLI:LV:AT:2023:0817.A420270921.14.L
Lieta Nr. A420270921, SKA-763/2023
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
LĒMUMS
Rīgā 2023.gada 17.augustā

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Līvija Slica, senatori Ermīns Darapoļskis un Indra Meldere

rakstveida procesā izskatīja /pers. A/ blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2023.gada 11.maija lēmumu daļā, ar kuru atteikts pieņemt pieteikuma papildinājumus daļā par Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojuma Nr. 720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 5.8.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja /pers. A/ vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojuma Nr. 720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" (turpmāk – Ministru kabineta rīkojums) 5.3.apakšpunkta un tajā ietvertā vispārīgā administratīvā akta atcelšanu attiecībā uz pieteicēju. Pamatojoties uz šo pieteikumu, ar tiesneša 2021.gada 13.novembra lēmumu ierosināta administratīvā lieta Nr. A420270921.

[2] 2023.gada 17.februārī Administratīvajā rajona tiesā saņemti pieteikuma papildinājumi (nosaukti par iesniegumu), kuros lūgts grozīt pieteikuma pamatu, atzīstot par prettiesisku: 1) Ministru kabineta rīkojuma 5.2. un 5.8.apakšpunktu un tajos ietverto vispārīgo administratīvo aktu; 2) sadarbspējīga sertifikāta, kas apliecina Covid-19 vakcinācijas vai pārslimošanas faktu, izmantošanu darba tiesiskajās attiecībās; 3) datu vākšanu par darbinieku vakcinācijas pret Covid-19 infekciju statusu darba tiesisko attiecību ietvaros.

[3] Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ar 2023.gada 11.maija lēmumu atteica pieņemt pieteicējas pieteikuma papildinājumus daļā par Ministru kabineta rīkojuma 5.8.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punktu. Lēmums šajā daļā pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Saskaņā ar Ministru kabineta 2021.gada 28.septembra noteikumu Nr. 662 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai" 220.1.apakšpunktu personai, kura uzrāda elektronisko atzinumu par vakcinācijas atlikšanu, no valsts budžeta līdzekļiem tiek apmaksāti Covid-19 testi, lai iegūtu testēšanas sertifikātu. Savukārt Ministru kabineta rīkojuma 5.5.apakšpunktā noteikts, ka darbiniekiem (amatpersonām), kas nodarbināti sabiedrībai kritiski svarīgās nozarēs (izglītības iestāžu darbinieki, ārstniecības personas, drošības un glābšanas dienestu darbinieki un ieslodzījuma vietu darbinieki) un kas uzsākuši vakcināciju ar Eiropas Zāļu aģentūrā reģistrētu vakcīnu, bet nav pabeiguši vakcinācijas kursu, Covid-19 testi SARS-CoV-2 RNS vai antigēna noteikšanai tiek nodrošināti valsts apmaksātas rutīnas skrīninga testēšanas ietvaros atbilstoši Slimību profilakses un kontroles centra tīmekļvietnē publicētajam Covid-19 testēšanas algoritmam.

No lietas materiāliem neizriet, ka pieteicēja normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā būtu saņēmusi un iesniegusi darba devējam atzinumu par vakcinācijas atlikšanu vai arī uzsākusi atbilstošu vakcinācijas kursu. Latvijas tiesiskajā regulējumā ar Covid-19 testu veikšanu saistīto izdevumu apmaksa no publiskas personas līdzekļiem darba tiesisko attiecību kontekstā pārējos gadījumos nav paredzēta.

Latvijas tiesību sistēmā nepastāv objektīvo tiesību normas, kuras konkrētajā gadījumā piešķirtu tiesības pieteicējai veikt no publiskas personas budžeta līdzekļiem apmaksātu Covid-19 testēšanu. Pretēji pieteikuma papildinājumos norādītajam Covid-19 testu veikšana darba tiesisko attiecību kontekstā nevar tikt uzskatīta par obligāto veselības pārbaudi Darba aizsardzības likuma 15.panta izpratnē, jo Covid-19 infekcijas izplatība pati par sevi nav uzskatāma par veselībai kaitīgo darba vides faktoru vai atsevišķām nodarbinātības grupām raksturīgu īpašo apstākli, ņemot vērā Covid-19 infekcijas izplatības visaptverošo raksturu.

[3.2] Ņemot vērā iepriekš minēto, pieteicējai nav subjektīvo tiesību prasīt Ministru kabineta rīkojuma 5.8.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku, līdz ar to pieteikuma pievienošana izskatāmajai administratīvajai lietai šajā daļā ir atsakāma.

[4] Pieteicēja par minēto tiesneša lēmumu daļā, ar kuru tika atteikts pieņemt pieteikuma papildinājumus, iesniedza blakus sūdzību. Tajā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[4.1] Ar Ministru kabineta rīkojuma 5.8.apakšpunktu ir aizskartas tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi, prasot veikt veselības pārbaudi par saviem līdzekļiem, jo atšķirībā no pieteicējas nevakcinētiem darbiniekiem Covid-19 testēšana tika nodrošināta par brīvu. Atteikšanās par saviem līdzekļiem veikt Covid-19 testu paredzēja pieteicējai nelabvēlīgas tiesiskas sekas būt atstādinātai vai atlaistai no darba pienākumu veikšanas.

[4.2] Covid-19 testu veikšana ir Ministru kabineta noteikta prasība veikt veselības pārbaudi, lai noskaidrotu, vai darbiniekam ir vai nav konstatēta Covid-19 infekcija. Šī prasība ir obligāta, jo pretējā gadījumā nevakcinēts darbinieks nevar tikt pielaists pie darba pienākumu veikšanas un atbilstoši Ministru kabineta rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunktam var tikt atstādināts vai atlaists. Līdz ar to arī Ministru kabineta rīkojuma 5.8.apakšpunkts tiešā veidā skar pieteicējas tiesības un rada tiesiskas sekas.

[4.3] Tāpat Ministru kabineta rīkojuma 5.8.apakšpunktā ietvertais nosacījums ir uzskatāms par no 5.2. un 5.3.apakšpunkta izrietošām sekām, jo Covid-19 testa izmaksas sedza vien vakcinētajiem vai vakcinēšanās kursu uzsākušajiem darbiniekiem. Šādā veidā pieteicēja netiešā veidā tika spiesta vakcinēties, jo Covid-19 tests bija derīgs vien trīs dienas un vidēji izmaksāja 45 *euro*, kas ir nesamērīgi, jo, regulāri veicot Covid-19 testus, šo testu izmaksas sāktu pārsniegt pieteicējas ikmēneša algu. Šādas prasības pārkāpa pieteicējas tiesības uz brīvu pašnoteikšanos un labprātīgu piekrišanu, kaut arī Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas (PACE) 2021.gada 27.janvāra rezolūcijas Nr. 2361/2021 „Par Covid-19 vakcīnu izvirzītajiem ētikas, juridiskajiem un praktiskajiem apsvērumiem" 7.3.1.punkts paredzēja, ka vakcinācija pret Covid-19 nav obligāta un neviens nav pakļauts politiskam, sociālam vai citam spiedienam vakcinēties, ja viņš to nevēlas.

Motīvu daļa

[5] Lietā ir strīds par to, vai pieteicējai ir subjektīvās tiesības vērsties tiesā par Ministru kabineta rīkojuma 5.8.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku. Lai to izvērtētu, ir jākonstatē, ka pieteicēja ir to personu lokā, uz kuru attiecas ar šo apakšpunktu uzliktie pienākumi vai ierobežojumi.

[6] Ministru kabineta rīkojuma 5.8.apakšpunkts (*šeit un turpmāk 2021.gada 15.novembrī spēkā esošajā redakcijā*) noteica, ka ārkārtējās situācijas laikā, ja darbiniekam (amatpersonai) darba pienākumu veikšanai, epidemioloģiskās drošības prasību ievērošanai darba vietā vai pakalpojumu sniegšanai nepieciešams testēšanas sertifikāts, darbinieks (amatpersona) nodrošina Covid-19 testa veikšanu par saviem līdzekļiem, ja nav citas vienošanās ar darba devēju.

Senāts, vērtējot Ministru kabineta rīkojumā noteiktās prasības ir norādījis, ka darba devējiem noteiktais pienākums nodrošināt epidemioloģiskās drošības prasības, jo sevišķi prasību par vakcinācijas sertifikātiem darba pienākumu veikšanai, ietekmē ne vien darba devējus kā vispārīgā administratīvā akta tiešos adresātus, bet arī privātpersonas, kuru tiesības un likumiskās intereses pakārtoti tiek skartas prasību izpildes (vai attiecīgi neizpildes) rezultātā (*Senāta 2022.gada 7.februāra lēmuma lietā Nr. SKA-606/2022, ECLI:LV:AT:2022:0207.SKA060622.5.L, 7.punkts un 2022.gada 8.februāra lēmuma lietā Nr. SKA-605/2022, ECLI:LV:AT:2022:0208.SKA060522.5.L, 8.punkts*).

[7] Senāts jau iepriekš ir norādījis, ka Ministru kabineta rīkojumā ir ietverts vispārīgais administratīvais akts, tomēr pirmās instances tiesnesis savā lēmumā atzina, ka pieteikumā minētais pieteicējas iespējamais tiesību ierobežojums veikt Covid-19 testus par saviem līdzekļiem nav uzskatāms par tādu ierobežojumu, kas radītu viņai tiesības iebilst par Ministru kabineta rīkojuma 5.8.apakšpunktu.

Ministru kabineta rīkojumā vispārīgi nav norādīts to personu loks, kas var iebilst pret pienākumiem, kurus uzliek konkrētais rīkojums. Lai noteiktu, vai pieteicējai ir tiesības vērsties tiesā par Ministru kabineta rīkojuma 5.8.apakšpunktu, ir jākonstatē, ka pieteicēja ir to personu lokā, uz kuru attiecas ar šo apakšpunktu noteiktais ierobežojums. Senāts ir atzinis, ka no Ministru kabineta rīkojuma 5.3.apakšpunkta nepārprotami izriet, ka tajā minētie darbinieki un amatpersonas nevar veikt pienākumus, ja viņiem nav attiecīgā sertifikāta (*Senāta 2021.gada 25.novembra lēmuma lietā Nr. SKA-1355/2021, ECLI:LV:AT:2021:1125.SKA135521.4.L, 4.punkts*). Tātad, vispārīgi uz pamatskolas izglītības iestādē nodarbinātajiem kā valsts vai pašvaldību institūciju darbiniekiem plašākā nozīmē ir attiecināms Ministru kabineta rīkojuma 5.3.apakšpunkts (sal. *Senāta 2022.gada 21.februāra lēmuma lietā Nr. SKA-616/2022, ECLI:LV:AT:2022:0221.SKA061622.5.L, 5.punkts*). Tādējādi uz pieteicēju tieši vai netieši – caur darba devēja lēmumiem – attiecas ar Ministru kabineta rīkojuma 5.3.apakšpunktu uzliktais ierobežojums veikt darba pienākumus bez attiecīgā sertifikāta (*turpat*). Savukārt Ministru kabineta rīkojuma 5.8.apakšpunktā noteiktais pienākums nodrošināt Covid-19 testa veikšanu par saviem līdzekļiem pastarpināti izriet no Ministru kabineta rīkojuma 5.3.apakšpunktā noteiktā, ka bez attiecīga sertifikāta darba pienākumus darbinieks nevar pildīt.

Lai gan personai ir tiesības iebilst pret rīkojumā ietverto vispārīgo administratīvo aktu tad, ja tā uzskata, ka uzliktais pienākums ir bijis pārmērīgs vai neatbilstošs, Senāts atzīst, ka šādam prasījumam ir jābūt pietiekami konkrētam. Personai ir jānorāda gan konkrēts ar rīkojumu uzlikts pienākums, gan tas, kā izpaudās šā pienākuma nesamērīgums, kā tas nesamērīgi ierobežoja konkrētās personas (pieteicēja) tiesības (sal. *Senāta 2020.gada 6.jūlija lēmuma lietā Nr. SKA-1215/2020, ECLI:LV:AT:2020:0706.SKA121520.3.L, 10.punkts*).

Izskatāmajā lietā pieteicēja ir pamatojusi, kāds pienākums tai ar Ministru kabineta rīkojuma 5.8.apakšpunktu uzlikts – pienākums veikt Covid-19 testus par saviem līdzekļiem, ja pieteicēja nav vakcinējusies pret Covid-19 vai nav uzsākusi vakcinācijas procesu. Tāpat no pieteicējas pieteikuma papildinājumiem un blakus sūdzības redzams, ka pieteicēja ir norādījusi arī uz argumentiem, kas, viņasprāt, liecina par konkrētā uzliktā pienākuma nesamērīgumu.

[8] Senāts norāda, ka, izskatot lietu par Ministru kabineta rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunktu un vērtējot pieteicējai uzliktā pienākuma vakcinēties pret Covid-19 likumību, leģitīmo mērķi un samērīgumu, atkarībā no lietas iznākuma tiesa var izdarīt secinājumu, ka pieteicējai bija nepieciešams vakcinēties pret Covid-19 un šāda prasība bija pamatota un samērīga, vai ka tieši šāda pret pieteicēju vērsta prasība uzskatāma par nesamērīgu. Attiecīgi Ministru kabineta rīkojuma 5.8.apakšpunktā minētais pienākums pastarpināti izriet arī no Ministru kabineta rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunktā uzliktā pienākuma. Līdz ar to Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmums daļā par atteikšanos pieņemt pieteikuma papildinājumus daļā par Ministru kabineta rīkojuma 5.8.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku ir atceļams un jautājums par pieteikuma papildinājumu virzību nododams jaunai izskatīšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 2.punktu un 324.panta pirmo daļu, Senāts

nolēma

atcelt Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2023.gada 11.maija lēmumu un nodot jautājumu par pieteikuma papildinājumu virzību jaunai izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai.

Atmaksāt /pers. A/ drošības naudu 15 *euro*.

Lēmums nav pārsūdzams.

L. Slica E. Darapoļskis I. Meldere